

Beležka o Papiniju.

Papini je doraščal na koncu devetnajstega stoletja in se je v začetku dvajsetega razvil v samostojnega, močnega misleca in umetnika. Firenze, kjer se je rodil 9. januarja 1881, vidi v njem enega svojih prvih sinov. Italija ga je uvrstila med akademike; tako se je plemenito maščevala nad njim, ki se je prej včasih osorno obregal ob akademstvo. Pa saj današnja Italijanska akademija ni podobna ne francoski ne kakšni drugi; poleg zaslužnosti je v njej mnogo mladostne dinamičnosti.

Papinijevo književno delo se je uveljavljalo v revijah in knjigah. Z dva in dvajsetimi leti je začel izdajati z G. Prezzolinijem in drugimi list »Leonardo« in z njim v štirih letih razburkal lene vode tedanje italijanske miselnosti. Zanesel je vanjo svojo izpodbudno, mladeniško svežost, ki je rada krcala pritlični pozitivizem in povzdigovala pravice in vrednote duha. Zavzemal se je za Bergsonov intuicionizem ter za Peirceov in Jamesov pragmatizem. Svoje prizadevanje za novo moralno, slovstveno in politično vzgojo Italijanov je nadaljeval osem let v listih »La Voce« in »Lacerba«. Malo pred svetovno vojno se je zelo približal futuristom. Pozneje se je radi prevelikih razlik v mišljenju in pojmovanju umetnosti zopet ločil od njih. Narodna misel mu je narekovala krepke članke za vstop Italije v svetovno vojno in ga zblížala z Mussolinijem, v čigar listu »Il Popolo d'Italia« je takrat sodeloval. Večino teh člankov je združil v knjigi »Sobotno plačilo« (La paga del sabato, 1915).

Sredi neprestanega pisanja za svoje in druge liste, sredi živahnega posezanja v italijansko in evropsko miselno in umetniško dogajanje, sredi dnevne borbe za boljše in vrednejše izživljanje sodobnosti se je Papini v krajših in daljših presledkih večkrat zbral za kakšno obširnejše in važnejše delo. V »Zamračitvi modroslovcev« (Il crepuscolo dei filosofi, 1906) je vzel razne modroslovne sestave na svoje kritično rešeto in skušal ločiti zrna od plev. Istočasno ga je mikalo leposlovno

udejstvovanje. Iz njega je isto leto pognala »Vsakdanja tragičnost« (Il tragico quotidiano), kjer prikazuje v realističnih novelah z bajnimi primesmi smešne in bolesterne strani človeškega žitja okoli sebe. Iz podobnih prvin so zgrajene zbirke: »Slepi letalec« (Il pilota cieco, 1907), »Besede in kri« (Parole e sangue, 1912) in »Burke« (Buffonate, 1914). V modroslovju ga je tedaj najbolj zadovoljeval dušeslovni pragmatizem, ki mu je posvetil knjigo »Pragmatizem« (1913). Vendar mu žeja po novih doživetjih in notranji nemir ne dasta, da bi se za dolgo kje zasidral. Z neugnano strastjo pretresa tuje nazore in estetske vrednote, tako v knjigah »Štiri in dvajset možganov« (Ventiquattro cervelli, 1912) in »Možkost« (Maschilità, 1915). To delo se še stopnjuje, ko postane urednik dveh zbirk založbe Carabba: »Kultura duše« (Cultura dell'anima) in »Naši pisatelji« (Scrittori nostri).

Njegova kritičnost v tej dobi rada ruši, obsoja, zameta, tako v štirih knjigah iz leta 1912: »Spomini božji« (Memorie di Dio), »Življenje nikogar« (La vita di nessuno), »Druga polovica« (L'altra metà) in zlasti »Strt človek« (Un uomo finito), ki kaže v razgibanem pripovedovanju pisateljeve obupne duhovne pustolovščine in zablode in dviga Papinija med najizvirnejše in najvidnejše sodobne pisatelje. Manj zanikajoča, potopljena v živo ljubezen do narave je knjiga »Sto strani poezije« (Cento pagine di poesia, 1915); to je poezija v prozi, polna usmiljenja s samim seboj in s soljudmi. V tej dobi je nastala večina razboritih poglavij za »Rušitve« (Stroncature, 1916). Hudo kritična je »Futuristična izkušnja« (L'esperienza futurista, 1920). Da začasno prijateljstvo s futuristi ni imelo preglobokih korenin, je pokazala pesniška zbirka »Prvo delo« (Opera prima, 1917), v tradicionalnih rimah in ritmih, s precej zmernimi pesniškimi svoboščinami.

Papinijevo navdušenje za vstop Italije v svetovno vojno je imelo tudi svoje senčne strani. Slabo zdravje mu ni dalo, da bi bil v strelskih jarkih dejansko pokazal svoje navdušenje za osvobodilno borbo. Umaknil se je na kmete v

Bulciano in snoval nove knjige, ki so izšle 1918: »Clovek Carducci« (L'uomo Carducci), »Prazniški dnevi« (Giorni di festa) in »Pričevanja« (Testimonianze). Še huje ga je bolelo, ko je moral brž po vojni brez moči gledati moralni, družabni in gospodarski razpad. Nepremagljiva želja, da bi v tej nestalnosti začel graditi na trdnejše temelje, ga je privedla h krščanstvu. Izmučeni duh se je zatekel k evangeliju. Spreletelo ga je spoznanje, da moreta posameznik in družba najti rešitev samo v evangeljskih naukih. Iz teh notranjih pretresov je pognalo novo delo »Zgodba Kristova« (La storia di Cristo, 1921), po katerem je Papinijevo ime zaslovelo po vsem svetu.

Papinijevo spreobrnjenje je bilo globoko in trajno. Vodilo ga je v novo proučevanje Kristovega nauka, ki se mu poslej ni več izneveril. Novi duh veje iz zbirke pesmi »Kruh in vino« (Pane e vino, 1926), z njim sta prežeti tudi knjigi »Delavci v vinogradu« (Gli operai della vigna, 1929) in »Sveti Avguštin« (Sant Agostino, 1929). To dobo spremlja presojanje in obsojanje novodobne družbe, nakazano že v »Slovarju divjega moža« (Dizionario dell'uomo salvatico, 1923), še krepkeje in v prečiščeni umetniški obliki pa v knjigi »Gog« (1931). Med najbolj priljubljene Papinijeve knjige spada »Živi Dante« (Dante vivo, 1933), ki riže predvsem v Danteja človeka. Neokrhana polemična ost bode iz »Ljudožerove vreče« (Il sacco dell'orco, 1933) in iz »Peklenskega kamna« (La pietra infernale, 1934). Zbrana dela so izšla v založbi Vallecchi. Najboljša med njimi so prevedena v pet in dvajset jezikov. Slovencem je Vinko Beličič lani prevel »Priče trpljenja Gospodovega«.

Pomembnost Papinijevega dela tiči v mnogovrstnosti perečih sodobnih vprašanj, v katera se je njegov duh poglobil in se še pogloblja, v plemenitem idealizmu, s katerim ta vprašanja pretresa, in v njegovi globoki ljubezni do lastnega naroda, ki prav nič ne zatamnjuje še globlje ljubezni do vsega človeštva. Navdušenje za krščanska načela in za veličino Italije sta dve najznačilnejši plati tega velikega sodobnega duha.

V »Živem Danteju« pravi: »Kljub vsem urnim grobokopom je še kdo na svetu, ki trdno veruje v Kristovo monarhijo in v njegovo postavu.« O novodobnih narodnih državah sodi: »Bolestna izkušnja zadnjih let nas v resnici opominja, da je bila ustanovitev narodnih držav potrebna, a ne dokončna doba ureditve sveta. Razkroj srednjeveškega krščanstva in razcvet nacionalizmov in separatizmov sta privedla narode v pokolj in bedo.« Vidi potrebo višje enote in jo utemeljuje: »Očitno je, da je vsa Evropa, da, vse človeštvo obsojeno v zmerom strahotnejše nezgode, če se mu ne posreči zgraditi novo, veliko politično enoto, ki ne bo baš rimski imperij, a vsekakor mnogovrsten organizem, ki ga bo vodila ena sama postava, ena najvišja avtoriteta.« Vprašuje se: »Ali se doseže z zavojevanji ene močnejše države ali po prostovoljnem sporazumu? Ali jo sila vsili ali vzide iz notranjega prepričanja?«

Kar se tiče Italije posebej, nas o pojmovanju modernega italijanskega mesijanizma najtemeljiteje pouči knjiga »Moja Italija« (Italia mia), iz katere je nedavno Mirko Javornik prevel prezanimivo šesto poglavje (Dom in svet 1941, 235—242). V najnovejši izdaji (1941) ima ta knjiga posebno poglavje »Ta vojna« (Questa guerra), ki proglašča prizadevanje današnje Italije za sveto vojno. Italija jo mora vsekakor srečno dobojevati, »da se iz evropske velesile povzdigne v resnično svetovno velesilo.« Poudarja, da je to »imperialna, a ne imperialistična vojna« in da je Italija v Afriki in Evropi zasedla »zaostale, zapuščene, pol barske dežele« samo zato, »da prinese civilizacijo manj civiliziranim«, kajti: »Italija si je junaško naprtila svojo težko vlogo v gmotnem in umskem izboljševanju sveta, v posebno trdih in težkih okoliščinah. Njeno kolonialno delo ni izkoriščanje, kakor vsi vedó in številke potrjujejo, temveč žrtvovanje za narod. Zavojevanje in bramba imperija ni sebično, ampak neoporečno nesebično dejanje. Mi nismo, kakor stari imperialistični narodi, narod plenilcev in špekulantov, marveč narod izobraževalcev.« In sklene: »Kdor koli misli, da se Itali-

ja ne bori za pravično stvar in za svoj obstoj, kdor koli ne čuti, da mora Italija vsekakor zmagati in da tudi bo vsekakor zmagala, ni vreden, da se imenuje Italijan, marveč zaničevalec lastne matere, izdajica lastnih bratov, zaveznik sovražnikov domovine.«

Kakor v domoljubju se je Papini ob svoji šestdesetletnici postavil tudi v slovstvu z novim delom »Srebrni venec« (La corona d'argento, 1941), s članki in mislimi o poeziji in pesnikih, kakršne so mu narekovale bogate štiridesetletne izkušnje. Tudi kadar pobija in nasprotuje, dela to zmerom v duhu neke višje pravičnosti in večnih načel, ki se jim ni v svojem delu nikoli izneveril. Njegov duh ne čuti teže let. Notranji ogenj, ki ga je vžigal na začetku slovstvene poti, plapolala tudi danes z nezmanjšano silo. V tem ognju se kali njegova umetnost, njegova močna beseda, njegova jasna in vzvišena misel, ki je v precejšnji meri misel današnje Italije.

Dr. Andrej Budal.

Pregled italijanske katoliške proze.

Pred nekaj dnevi je izšla v Torinu debela knjiga z naslovom »Prose di cattolici italiani d'ogni secolo« (Proza italijanskih katolčanov vseh stoletij; str. XXXIX + 589, 4a, izd. Società editrice Internazionale, L. 30.—). Zbirko je uredil priznani vodja italijanskega katoliškega kulturnega gibanja Giovanni Papini skupno z Giuseppejem De Luco. Že ime urednikov jamči za višino dela.

V zbirki so urejeni po stoletjih vrhunci prozaistov, ki so v narodnem jeziku pisali, umetniško pisali, o vsem, kar je v zvezi z verskim čutom. Začne s pisatelji, boljše povedano z esejisti in pisci verskih traktatov v 12. stoletju in sega do pričetka našega veka. Sedanjih piscev ne vključuje, ker noče podajati še sodbe ne o njih katolicizmu, ne o njih umetnosti. Listajočemu po knjigi se kar prvi hip čudno zazdi, da Papini vključuje med »katoliške prozaiste« poleg svetega Frančiška ali Katarine Sienske tudi Macchia-

vellija ali Bocaccia. Urednik to ob-razloži, češ, da so objavljeni njih »verski odlomki«, kajti tudi »zanikovalci Kristusa« stoje pod istim križem.«

Papini v mojstrskem uvodu tudi razlaga svoje umetniško gledanje na vprašanje katoliške umetnosti. Vprašanje je in ostane še vedno sporno jabolko. Na obeh koncih ga napačno načenjajo in ne pridejo do jedra. Filozofskim estetom je umetnost umetnost, umetnik je v nekem »čistem položaju«, pa naj piše o svetem Antonu, prascu ali hudiču. Križarjem apostolata pa je namen vse. Če je kdo tako zvani katoliški pisatelj, naj mu namen nadomesti pomanjkanje sloga in umetnosti. Jasno pa je, da je tudi proza, ki je inspirirana po praktičnih, pedagoških ali celo apostolskih nagibih, lahko obenem najvišja umetnost, če jo piše resničen umetnik. Zato so izven resnice prav tako tisti, ki izganjajo krščanstvo iz umetnosti, kakor oni, ki preganjajo umetnost v religiji.

Papini trdi, da ne obstoja še zgovina katoliške italijanske literature. Tudi pričujoči zvezek je še nepopolno delo. V njem manjka n. pr. vsa lirika. Morda ni prebahavo, če se spomnimo, da imamo mi že »Slovensko religiozno liriko«; treba bi ji bilo pridejati še zbirko religiozne oz. boljše katoliške proze počenši s starimi obrazci za kesanje in molitvice. Potem bi dognali velikanski doprinos verskega nastojanja in razvoja katolicizma med Slovenci tudi za slovstveno kulturo.

V Papinijevi zbirki pričenjajo odlomki iz 12. stoletja. To so molitveni obrazci, ki so nagonsko privreli iz verskega občutja v tistem jeziku, kakor so ga govorile matere molilca, med tem ko so v škofijskih in mestnih kurijah še govorili latinski in je bila latinščina jezik filozofije, retorike, prava in teologije. Iz molitve je torej nastala prva slovstvena prikazen v živem narodnem jeziku. Tako tudi pri nas in drugje, kar je res, da je religija tudi ob početkih slovstva.

Petrarca je še pisal latinske verze, Frančiškovi sinovi in on sam je pa z »Rožicami« segel po živem je-